

*Ковальчук В.,
Університет державної фіскальної служби України
Науковий керівник: Старостенко Г.Г., д.е.н., професор*

ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

На сучасному етапі розвитку вітчизняного сільськогосподарського виробництва головними критеріями конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на світовому ринку є економічні (низькі експортні ціни). Використання такої стратегії дає можливість підвищувати ефективність за рахунок збільшення масштабів, низької оплати праці, що може вплинути на поступове зменшення ефективності, стабільності та диверсифікованості експортної діяльності в довгостроковій перспективі.

Що ж до нормативних параметрів, то вони реалізуються частково, а екологічні та маркетингові критерії, майже не використовуються вітчизняними товаровиробниками при формуванні конкурентних переваг продукції. Хоча не один рік значна кількість дослідників наголошують саме на використанні екологічних переваг аграрних виробників [1, с.62].

Органічне виробництво має ряд переваг, серед яких не лише економічні (зниження витрат та зменшення енергоємності виробництва, підвищення конкурентоспроможності продукції, збільшення експорту, зростання природної продуктивності ґрунтів), а й екологічні (збереження та відновлення біорізноманіття, збереження та відтворення родючості ґрунтів, зменшення забруднення водних ресурсів, зменшення впливу сільськогосподарського виробництва на довкілля) та соціальні (забезпечення населення здоровими продуктами харчування, створення додаткових робочих місць, можливість підвищення рівня заробітних плат за рахунок економії на мінеральних добривах та ЗЗР, збільшення конкурентоспроможності малих та середніх сільськогосподарських виробників, новий рівень розвитку сільських громад). Залучення більшої кількості робочої сили до процесу виробництва органічної продукції

зумовлений більшим обсягом ручної праці, тому деякі види органічного виробництва можливі в більшій мірі для невеликих аграрних виробників.

Досліджуючи виробництво та експорт органічної продукції необхідно зазначити, що у національних товаровиробників є достатньо великий потенціал у цьому напрямку. За даними деяких спеціалістів [2, с.25] в Україні близько 8 млн. га екологічно чистих чорноземів. В.І. Кисіль виділяє зони, придатні для вирощування екологічно-чистої продукції [3, с.26], до яких включені 50% земель Миколаївської області, 40% Полтавської і 80% Херсонської області. Сертифікованих земель, що відведені під органічне виробництво 410,6 тис. га, що складає трохи більше 1% від загальної площі сільськогосподарських угідь. Для порівняння в 2010 р. таких земель було 270,2 тис. га. Тобто перспективи у органічного виробництва значні. В цілому по Україні виробництвом органічної продукції займається вже 210 підприємств.

Характерною особливістю органічного виробництва є дотримання суворо регламентованих умов та правил процесу виробництва: використовувати лише екологічно чисті землі, не використовувати синтетичні добрива, генетично модифіковане насіння, хімічні пестициди та гербіциди, для захисту посівів використовувати лише біологічні препарати та агротехнологічні заходи, притримуватись сівозмін. Відповідність цим умовам визначається результатом сертифікації виробництва (процес триває 2-3 роки) та періодичного інспектування (контроль виробництва, переробки та обігу органічної продукції). Лише за умов дотримання стандартів органічного виробництва продукція отримує право позиціонуватись на ринку під маркою «органічна». Сертифікації підлягають процеси виробництва, переробки та реалізації (експорту, імпорту) органічної продукції.

Витрати на виробництво органічної продукції залежать від специфіки галузі, регіону та його клімату, культури та організації виробництва. Дослідження проведені в різні роки показують, що витрати в органічному виробництві нижчі в порівнянні з традиційним, особливо при вирощуванні зернових.

Підтверджують більш низькі витрати при органічному виробництві і вітчизняні дослідники. На прикладі фермерського господарства у Вінницькій області були досліджені витрати при вирощуванні деяких видів продукції рослинництва (табл. 1).

Таблиця 1

Співвідношення виробничої собівартості продукції традиційного та органічного виробництва в Україні у 2016 р.

Вид продукції	Традиційне виробництво, грн./ц	Органічне виробництво, грн./ц	Відсоткове порівняння, органічного до традиційного, %
Озима пшениця	130,3	119,7	91,9
Озиме жито	111,3	118,1	106,1
Гречка	271,2	243,7	89,9
Кукурудза на зерно	109,1	100,6	92,2
Ярий ячмінь	131,0	116,4	88,9
Горох	183,9	119,1	64,8
Овес	116,7	162,5	139,2
Просо	154,0	137,9	89,5

Джерело: складено за даними [4, с.29]

Дослідження, проведенні протягом двадцяти років в Швейцарії, показали, що за всіх інших рівних умов, витрати на виробництво продукції рослинництва (насамперед озиму пшеницю та картоплю) за органічною та традиційною технологією відрізнялись:

- витрати на підтримку родючості – на 50% нижчі в органічному господарстві;
- витрати на боротьбу з хворобами – на 97% нижчі в органічному господарстві;
- використання енергії – на 50% нижчі в органічному господарстві [5, с.27].

З метою розвитку органічного виробництва в Україні, безперечно, є необхідним відповідне державне регулювання, яке має полягати в наступному:

- інформаційно-консультаційні послуги для виробників;

- проведення різноманітних виставок та ярмарок для сприяння ознайомленню споживачів з органічною продукцією та знаходження виробниками потенційних покупців;
- розробка відповідної стратегії розвитку органічного виробництва;
- створення та удосконалення національних органічних стандартів;
- створення державного знаку для маркування вітчизняної органічної продукції;
- пряма допомога виробникам органічної продукції.

Слід зауважити, що однією з переваг органічного виробництва є стабільність споживчого ринку. Органічне виробництво за сучасних світових тенденцій є важливим напрямом розвитку аграрних підприємства, який Україна має використати в умовах посилення конкуренції на світовому ринку. Це один зі стратегічних напрямків для підвищення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції на світовому ринку.

Список використаних джерел

1. Органічне агровиробництво: нові ринкові можливості та виклики для виробників зерна в Україні. Проект «Якість зерна та система кредитування сільського господарства в Україні – Фаза II». Київ, 2008. – 71 с.
2. Гаваза Є.В. Формування та розвиток ринку органічної продукції: автореф. на здобуття наук. ступеня кан. екон. наук 08.00.03 / НААНУ ННЦ «ІАЕ». Київ, 2014. – 27 с.
3. Кисиль В. І. Біологічне землеробство в Україні: проблеми і перспективи. Х.: Штрих, 2000. – 161 с.
4. Бурляй А.П. Особливості формування витрат на виробництво органічної продукції рослинництва. *Economic Annalis-XXI*. 2015. № 3-4 (2). – С. 29-32.
5. Якубів В.М. Розвиток органічного землеробства в Україні: екологічний та соціальний ефекти. *Економіка АПК*. 2013. – № 11. – С.27-32.

Колеснік А., Університет державної фіскальної служби України

Науковий керівник: Теліщук М.М., к.е.н., доцент